ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС І НАЦІОНАЛЬНІ ЦІННОСТІ

https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series22.2024.36.11
УДК 323.1+94(477)

Вікторія Тімашова,
доктор політичних наук, професор,
професор кафедри міжнародних відносин та гуманітарних студій,
Український державний ууніверситет імені Михайла Драгоманова
ORCID: 0000-0001-5717-9476; email: tavitum2020@gmail.com

ЕТНОПОЛІТИЧНІ ДИСКУСІЇ В УКРАЇНІ XX-XXI СТОЛІТЬ: ТРАДИЦІЇ ТА СУЧАСНІСТЬ

У статті досліджено питання етнополітики в Україні, зокрема зосереджено увагу на актуальності інтеграції національних меншин у суспільне життя країни. В умовах політичної та соціальної нестабільності, з розгортанням зовнішньої збройної агресії, питання забезпечення рівних прав для всіх громадян, незалежно від їхнього етнічного походження, залишається критично важливим. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю формування стабільної національної політики, яка сприяла б гармонійному співіснуванню різних етнічних груп, їхній культурній самореалізації та збереженню ідентичності, не порушуючи при цьому загальнонаціональних цінностей і норм. Метою роботи є аналіз усталених і сучасних підходів до етнополітики в Україні, зокрема методів і засобів, спрямованих на інтеграцію національних меншин та забезпечення їхніх прав. Основними завданнями дослідження є виявлення та оцінка ключових проблем, з якими традиційно пов'язують етнополітику, а також визначення перспективних напрямів її розвитку. Результати дослідження демонструють неоднозначність поточного стану етнополітики в Україні: попри зусилля щодо забезпечення прав меншин, існують проблеми впровадження ефективної політики, яка забезпечувала б належний рівень інтеграції. Виявлено, що хоча сучасна політика спрямована на захист прав меншин, її практичне втілення нерідко стикається з соціально-економічними та культурними перешкодами та загрозами ззовні. Це свідчить про необхідність подальшого вдосконалення політики для врахування потреб усіх етнічних груп та зміцнення національної єдності. У висновках зазначено, що забезпечення прав національних меншин є важливою складовою демократичного розвитку України, проте для досягнення гармонійної інтеграції необхідно приділяти більше уваги механізмам реалізації прийнятих законодавчих норм. Акцентовано на важливості подальших наукових досліджень у цій сфері та розвитку нових, гнучких підходів до етнополітики, які дозволили б врахувати специфіку різних етнічних груп та сприяли б збереженню суспільної стабільності.

Ключові слова: *етнополітика, етнонаціональні відносини, етнополітичні дискусії, етнічність.*

Вступ. Етнополітичні дискусії відіграють важливу роль у соціально-політичному житті України, визначаючи національну ідентичність та пріоритети державної політики. З моменту українського національного відродження і до сучасності, коли країна стикається з серйозними викликами, пов'язаними із зовнішньою агресією та питанням національної єдності, етнополітична сфера залишається актуальною темою для наукових і громадських обговорень. В Україні, як у державі з різноманітним етнічним складом, культурні, мовні та історичні фактори впливають на формування політичного курсу та державної ідеології. Складність питання зумовлена потребою збереження міжетнічної гармонії при одночасному утвердженні національних цінностей, що часто стає предметом політичних маніпуляцій.

Значний вплив на розвиток української етнополітики справили історичні події: колоніальний статус у складі Російської імперії, а також спадщина Австро-Угорської імперії, революційні події 1917–1921 років, які відкрила шлях до перших спроб інституційного закріплення національної ідентичності та прав національних меншин, період радянського експерименту в етнополітичній царині тощо.

Революційний період початку XX століття став особливим випробуванням для української влади, що прагнула інтегрувати всі етнічні групи до нової держави та в демократичний спосіб забезпечити їм права і свободи. Це включало рішення таких важливих питань, як культурне відродження, мовні права та політична участь представників різних національних громад. Протягом радянського періоду етнополітичні питання в Україні піддавалися значним трансформаціям. З одного боку, політика коренізації в 1920-х роках

дозволила зберегти та розвивати українську мову і культуру, а також мови й культурні особливості інших національностей. З другого боку, з посиленням сталінського режиму курс на національне відродження був замінений на русифікацію та асиміляцію, що позбавляло етнічні групи можливостей для самовираження, формуючи внутрішній спротив. Вплив радянської етнополітики на українське суспільство був багатогранним, а його наслідки досі відчуваються в політичних та культурних розбіжностях, що виникають у сучасних дискусіях щодо етнополітики.

Сучасні виклики, зокрема війна, загрози національній ідентичності та територіальній цілісності надали етнополітичним питанням нової гостроти. На тлі зростаючої поляризації між регіонами та впливу зовнішніх ідеологічних факторів, таких, як концепція «руського миру», питання національної єдності та інтеграції національних меншин стали критичними. У цьому контексті особливого значення набуває створення інтеграційних моделей, здатних об’єднати громадян різних етнічних і культурних груп на основі спільних цінностей, таких, як суверенітет, демократія, рівність прав.

Метою статті є дослідження розвитку дискусій щодо етнополітики в Україні, зокрема вивчення основних етапів і змін, що вплинули на формування державної політики у сучасності щодо національних меншин та етнічних груп. Стаття спрямована на аналіз ключових факторів, що вплинули на становлення етнополітичних відносин в Україні, а також на виявлення можливих шляхів подальшого вдосконалення політики для забезпечення соціальної згуртованості та гармонійного розвитку суспільства.

Аналіз досліджень і публікацій. Етнополітика в Україні є предметом численних досліджень, в яких аналізується проблема національної ідеї, міжетнічних конфліктів, взаємодія держави з етнічними групами, інтеграція національних меншин тощо. Вагомий внесок у розвиток етнополітики як науки та сфери політичної діяльності здійснив І. Варзар. Значну частину напрацювань професора становили наукові дискусії щодо термінологічного інструментарію етнополітичних відносин і процесів. Вчений віддавав належне розумінню теоретичної генези базових категорій етнополітики, їх понятійним супутникам, різним формам прояву, а також історико-об'єктивним джерелам та об’єкт-предметним засадам. Наприклад, концепцію національної ідеї в одній із численних наукових статтей автора «відреставровано на широкому фоні та історичному тлі процесу генезування політолого-етнологічної думки Європи Нового та Новітнього часів, – від Англійської революції середини XVII ст. аж до українського сьогодення» (Варзар, 2012). Такий підхід сьогодні особливо цінний, бо підкреслює значимість історичного аналізу етнополітики, а також вже сам по собі став частиною історії політичної думки України. Паралельно з появою великого спектру перекладної літератури етнополітика в Україні активно збагачувалася підходами та концептами західної науки, на зразок вчення про «уявленні спільноти» (Андерсон, 2001).

Важливо, що саме етнополітичні дослідження в Україні дали суттєвий поштовх розвитку історико-порівняльного дискурсу в політології. Наприклад, О. Нельга дослідив вплив радянської спадщини на етнополітику, підкреслюючи, що деякі радянські підходи все ще присутні в державному управлінні; водночас науковці етнополітичні процеси у посткомуністичних країнах часто бачать як взаємопов’язані/взаємозумовлені та окреслюють як етнічний «ренесанс», а також зафіксували такі його історичні ознаки: зростання етнічної та національної самосвідомості, піднесення політичної свідомості етносів, поглиблення національної інтеграції, посилення етнічної/національної мобілізації етнічних груп, корінних народів, національних меншин, зміна етнополітичної культури, утвердження етнонаціональних спільнот як суб’єктів політичного життя, а також акторів міжнародної політики (див. Римаренко, 2021).

Політичні аспекти етнічності впливають на міжнародну безпеку, державну стабільність, суспільний розвиток, цінності та поведінкові установки громадян. Відтак у науковій літературі розгорнулися дискусії довкола різних проблем етнополітики. Наприклад, відомі політологи, такі, як В. Котигоренко (2010), В. Кулик (2023) справедливо зосереджуються і на питаннях модернізації законодавства у відповідній сфері, і на значенні

освіти у формуванні етнічної толерантності та на багатьох інших аспектах етнонаціональної сфери. Водночас комплекс таких питань із часом не вичерпується, а лише розширюється в дискусійному форматі та потребує подальшого дослідження.

Методи дослідження у статті зосереджуються на аналізі концептуальних підходів до вивчення етнополітики та проблем національних меншин в Україні. Це огляд сучасних наукових публікацій, в яких розглядаються питання етнічної політики, національної ідентичності та інтеграції національних меншин. Додатково застосовується компаративний аналіз публікацій, що дозволяє оцінити дискусійні аспекти щодо суспільних настроїв і ставлення до національних меншин. Ці методи дають змогу комплексно проаналізувати ситуацію в Україні, зосереджуючи увагу на проблемах, з якими стикаються національні меншини, а також на основних викликах, що постають перед етнополітикою країни.

Результати та дискусії. Невід'ємною частиною політичного та соціального життя в Україні є етнополітичні дискусії, які мають глибокі історичні корені, зокрема в контексті XX і XXI століть. Від періоду українського національного відродження і до сучасних викликів, пов'язаних із воєнним конфліктом, ці дискусії формували не лише національну ідентичність, а й окреслювали політичні орієнтири держави. В Україні, як країні з численними етнічними групами, важливо окреслювати та враховувати дію культурних, етнічних та історичних факторів на процеси політики.

Переломним етапом у розбудові української національної влади стала українська революція 1917–1921 років Цей процес був надзвичайно складним через значущі внутрішні та зовнішні виклики. Крізь інституційну історію революції проглядається те, як формувалися державні установи, а також стратегії державотворення, що обумовлювалися національно-етнічними особливостями населення та впливом інших країн, таких, як радянська Росія та Польща. Ключовою складовою стало вирішення етнополітичних проблем, що включали захист прав національних меншин та створювали умови для їх мирного співіснування з українською державою. Ці питання чітко відображались у документах Центральної Ради та урядів УНР, які прагнули інтегрувати етнічні меншини до нової держави, при цьому забезпечуючи їм права та свободи. Оцінити етнополітичні процеси цього періоду дозволяє застосування комплексного міждисциплінарного підходу, що включає методи історії, політології, соціології.

З початком демократичних перетворень кінця 1980-х років дослідники повернулися до архівних праць діячів революції, таких, як М. Грушевський, В. Винниченко та інші. По закінченню десятиліття ідеологічних обмежень радянської історіографії відновлення їхньої спадщини стало важливим кроком до переосмислення етнополітичних аспектів революції. В сучасності науковці навчаються досліджувати етнополітику без обмежень, нав'язаних радянською ідеологією, та об'єктивно оцінювати національно-етнічні відносини, відновивши значення демократичних цінностей, закладених тоді у міжетнічні стосунки та підходи держави. Особливу увагу на той період часу приділяли залученню національних меншин у процес державотворення, тобто вже тогочасні українські уряди у своїй політиці передбачали розвиток національно-культурних прав, забезпечення політичної участі представників різних етнічних груп. Етнічні питання, зокрема пов'язані з російською, єврейською, польською громадами, мали суттєвий вплив на політичне та культурне життя країни, однак запропоновані в той час демократичні моделі етнополітики так і не були реалізовані повною мірою і фактично були на довгий час втрачені радянським періодом.

Утім революція 1917 року заклала важливі традиції етнополітичного світогляду та політики майбутнього, сприяла ідеї зв'язку національної та політичної ідентичності, виводила політичні практики за рамки колоніальних у складі Російської імперії, розвивала подальші уявлення щодо суверенітету, державотворчості, самоврядності громад тощо. Українська національна ідентичність вийшла за межі етнічних вимірів та зростала як основа громадянської нації для всіх представників етнічних груп, що поділяють цінності свободи і демократії. Ці ідеї перегукуються із сучасністю, коли етнополітичні дискусії не лише

розвиваються довкола проблем збереження культурної спадщини, а й щодо укріплення єдиної громадської ідентичності.

Революція стала важливим етапом у формуванні української національної свідомості, коли прагнення українців до незалежності стало видимим. Впродовж радянського періоду етнополітика в Україні зазнавала значних трансформацій. Спершу політика коренізації зверталася до культурних прав українців, однак згодом цей курс змінився на централізовану русифікацію та асиміляцію. Такий підхід обмежував етнічну самобутність, викликаючи внутрішній опір у суспільстві. Сьогодні, з урахуванням уроків минулого, етнополітика України спрямована на інтеграцію національних меншин і збереження культурного розмаїття, що підтримує єдність і стабільність держави.

Радянська етнополітика, яка стосувалась України, характеризувалася складними і часто спостережливими процесами, що мінялися від сприяння розвитку національної самобутності до тотального ігнорування потреб нації під маскою інтернаціоналізму. На початку 1920-х років радянська влада слідуючи курсу коренізації, сприяла розвитку української мови та культури, а також національних мов і культур інших етнічних спільнот, які населяли Україну. Така політика дозволила місцевим кадрам бути «вхожими» до державного апарату, засновувати національні школи, видавництва та культурні заклади, що було значним кроком для національного відродження.

Однак із кінця 1920-х років, разом із посиленням сталінської командно-адміністративної системи, в етнополітиці відбулися кардинальні зміни. Відбулася кардинально різка зміна політики, відхід від підтримки культури та особливостей націй, розпочалась широка кампанія русифікації та асиміляції. Ліквідували мережі національних шкіл, стигматизувались етнічні меншини як «зрадники й шпигуни», що було вигадано для виправдання їхньої депортації та масових репресій. Курс 1930-х років сприяв поновленню імперського великодержавництва, завуальованим під гаслами «дружби народів», що фактично призвів до згортання національного життя.

По закінченню другої світової війни, з розповсюдженням радянської влади на землі Західної України, влада продовжувала централізовану політику асиміляції, офіційно ігноруючи національне питання. У другій половині XX століття, слідуючи ідеології «радянського народу», під гаслами «розквіту і зближення націй» влада посилювала русифікацію, що негативно позначалося на етнічній самобутності як українців, так й інших етнічних груп. Цей підхід, як слушно узагальнюють відомі українські етнополітологи, викликав посилення етнічного спротиву, зокрема серед кримських татар, русинів та представників інших етносів України (Антонюк, 1999).

В Україні XX століття етнополітичні дискусії були тісно пов'язані з історичними подіями, такими, як Голодомор, друга світова війна та становлення незалежності в 1991 році. Ці події, на думку багатьох вчених, зіграли важливу роль у формуванні національної свідомості, а також сприяли зростанню різних етнічних і політичних ідентичностей. Протягом цього періоду український націоналізм стикався з впливом радянської ідеології, яка намагалася асимілювати українську культуру в загальний радянський контекст.

З початком XXI століття в Україні продовжувалися етнополітичні дискусії, зокрема через вплив ідеології «руского мира». Така концепція була спочатку представлена як підтримка російських діаспор, швидко трансформувалась в ідеологічну платформу, що намагалась заперечити українську ідентичність. Активна підтримка надавалася від російських пропагандистських організацій проросійським групам в Україні, які представляли український націоналізм як загрозу для російськомовних громад. Беручи за основу історичні наративи та акцентуючи увагу на мові, культурі, традиціях, ці групи намагалися формувати альтернативні етнічні цінності, що перетворювалося на потужний інструмент для політичних маніпуляцій. Як вважають дослідники, разом з тим, такі дії підкреслювали глибокі внутрішні суперечності в українському суспільстві – ці заходи навіть поділяли соціум між проукраїнськими та проросійськими наративами (Zhurzhenko, 2014).

Важливу роль у етнополітиці відіграє ідентичність. Феномен ідентичності в українському суспільстві тісно переплітається з системою ціннісних деформацій, що є особливо актуальним на фоні сучасних політичних перетворень.

Зі здобуттям незалежності в Україну прийшло багато демократичних перетворень, що спричинили низку змін у колективній свідомості громадян та звертали увагу дослідників до аспектів формування суспільних цінностей. Такі дослідники, як М. Михальченко, О. Поліщук, Н. Кононенко та ін., приділяли увагу теоретичним та практичним аспектам ціннісних орієнтацій, досліджуючи їх роль в ідентичності та консолідації українського народу. Їхнім висновком було те, що цінності можуть бути як об'єднавчим фактором, так і джерелом розколу в суспільстві, особливо в регіонах, що вирізняються соціокультурною самобутністю. Особливу увагу звертають на ціннісні орієнтири Сходу та Південної України, де спостерігаються видимі відмінності між іншими регіонами. Скажімо, на Донбасі домінує особлива система цінностей, що сформувалася під впливом радянського минулого та пропаганди «русского мира». Дослідник О. Єрьоменко, досліджуючи цей феномен, описує ціннісну систему жителів Донбасу через поділ на «ідейних» і «користувальних» учасників конфлікту. Водночас ідейні прихильники підтримують російську імперську ідеологію чи залишаються вірними радянському минулому, будучи орієнтованими на матеріальну вигоду. Формування такої ідентичності значною мірою сталося через замкнутість регіону, обмеженість контактів з Європою та домінування великих державних підприємств, що впливали на світогляд місцевого населення.

Вплив російської агресії додатково підживив регіональні відмінності, штовхаючи частину населення до збереження своєї, так званої «донбаської ідентичності». Проте українська незалежність і нові виклики консолідували іншу частину суспільства навколо національних цінностей та ідей суверенної держави. І. Дзюба зауважує на тому, що на Донбасі глибоко вкорінилися міфи радянської пропаганди, які, підтримані вже новими російськими інформаційними кампаніями, перешкоджають формуванню єдиної української ідентичності. Це робить завдання інтеграції та подолання регіональних відмінностей критичними для національної єдності (Етнополітика в Україні, 2023, с. 124–128).

В Україні XX–XXI століть дискусії на тему етнополітики відображають складну трансформацію національної та етнічної ідентичності, яка відбулася під впливом як історичних, так і сучасних подій.

Погодимося, що в XX столітті етнічні ідентичності часто сприймалися як стабільні, а етнічність ототожнювалася з певною фіксованою групою. Зокрема в період створення Радянського Союзу етнічні та мовні розбіжності не мали можливості розвинутися повністю через політику асиміляції та маргіналізації національних культур. Після здобуття незалежності у 1991 році дискусії щодо національної ідентичності загострилися, адже питання про етнічність і національну приналежність отримали нове значення. У XXI столітті українська ідентичність трансформувалась у напрямку інтегрованої етнонаціональної моделі.

Як зазначає В. Кулик, процес націєтворення в незалежній Україні призвів до злиття етнічної та національної ідентичності, формуючи етнонаціональну ідентичність. Цей процес частково з'являється завдяки внутрішній потребі в єдності та зростанні зовнішніх загроз. Після Євромайдану та російської агресії в 2014 році національна єдність і громадянська згуртованість набули вагомішого значення і для українців російського походження та російськомовних громадян, що дедалі частіше почали ідентифікувати себе як частину української нації. Сталося поступове переосмислення ідентифікації: традиційні етнічні категорії, такі, як «українець» або «росіянин», тепер стали охоплювати не лише етнокультурну, а й громадянську належність (Kulyk, 2023).

Етнополітична ситуація в Україні має глибоке історичне коріння, пов'язане з багатонаціональним складом серед громадян, що сформувався протягом століть. І такий поліетнічний склад зумовив виникнення унікальної етнокультурної динаміки, що містить взаємодію різних національних, релігійних і мовних груп. У часи української незалежності

стало особливо актуальним питання узгодження специфічних інтересів цих груп з метою створення стабільного політичного простору.

Наукове дослідження етнополітики, на думку авторитетних політологів сучасності, дає можливість розглянути комплекс взаємовідносин між етнічними групами та державою як складну систему, що впливає на соціальну згуртованість та політичну стабільність. У сучасності демократична етнополітика спрямована на забезпечення інтеграції різних національних громад і максимального зменшення конфліктного потенціалу між ними. Основним аспектом є потреба запобігання конфліктам, що можуть виникнути на ґрунті мовних відмінностей, культурних і релігійних традицій окремих регіонів.

До прикладу, мовне питання все ще залишається одним із найгостріших, оскільки воно показує як етнічну, так й історичну пам'ять громад. У численних випадках політизація мовних відмінностей призводить до напруги в суспільстві, що спонукає окремі політичні сили використовувати це для мобілізації електорату. Політизація етнічності стає найбільш помітною в рамках виборчих кампаній та внутрішніх політичних протистоянь, що часто супроводжується ідеологізацією етнічних відмінностей. Таким чином, у політичному дискурсі нерідко порушується тема різних мовних, культурних і релігійних пріоритетів регіонів. Це штучно посилює розкол населення на західні та східні регіони, посилюючи відмінності між ними у політичних симпатіях і зовнішньополітичних орієнтаціях громадян.

Зумовив регіональні відмінності також економічний фактор, що впливає на якість життя та соціальну стабільність у різних областях. Диспропорції між регіонами в плані економіки, що посилюють нерівність у можливостях місцевого самоврядування, так само можуть впливати на рівень міжетнічної напруги. Надто мала інтеграція окремих областей у загальнонаціональний економічний простір сприяє консолідації локальних інтересів, що може призвести до тенденцій зворотної інтеграції. Адміністративно-територіальний устрій країни, що був успадкований від радянської епохи, недостатньо враховує етнічні та культурні відмінності між регіонами, що створює додаткові перешкоди для гармонійної етнополітики (Котигоренко, 2010).

Держава пройшла складний шлях від розбудови національних основ у багатонаціональному суспільстві до забезпечення інтеграції різних етнічних груп. Питання інтеграції та забезпечення прав національних меншин стають постійними темами в етнополітичних дискусіях України, адже у своїй системі історія української політики дуже тісно пов'язана зі змінами в політичній системі від радянського періоду, коли політика коренізації короткочасно підтримувала розвиток місцевих культур, до періодів насильницької русифікації та обмеження національної самобутності.

Зі здобуттям незалежності у 1991 році дискусії на тему етнополітики стали особливо актуальними через необхідність створення нових політичних механізмів для інтеграції етнічних груп, зокрема таких, як кримські татари, угорці, румуни та інші меншини.

У XXI столітті ці питання набули більшої значимості через політичну та соціальну поляризацію між регіонами, особливо після Революції Гідності 2014 року та військового конфлікту на сході країни. Це загострило дискусії щодо того, як державна політика має підтримувати права меншин і одночасно сприяти єдності української нації. Вчені прогнозують, що в Україні буде продовжуватись обговорення культурних і мовних прав національних спільнот, а також їхньої ролі в політичному процесі. Держава перебуває у пошуках балансу між збереженням національної ідентичності та інтеграцією меншин, а також протидією впливам ззовні, які використовують етнічні питання для внесення нестабільної ситуації у країні (Białobłocki, 2014).

Отже, міжетнічні відносини є багатогранним процесом, на який впливають як культурні, так і економічні фактори, як внутрішні процеси, так і зовнішні тиски. Гуманістичні ідеали все ще залишаються важливими орієнтирами політики XXI століття (Akopian, Timashova, 2023), зокрема й етнополітики як практичної сфери захисту національних інтересів людей.

Етнополітичні дискусії залежать не тільки від усталених практик, а й від реалій суспільно-політичного життя, тобто традиції можуть змінюватися залежно від динаміки, і навпаки – реформи часом впроваджуються складніше через консервативні ідеї або недостатньо гнучке мислення еліт. Особливо складним для політологічного дискурсу є комплекс питань, пов'язаних із національною ідентичністю. Адже вимоги політичної модернізації та трансформації державних інститутів переглядаються під впливом війни. Етнополітика в умовах війни має слугувати принципам консолідаційним і обороноспроможним, ґрунтуватись на засадах рівності та недискримінації, забезпечувати культурне різноманіття та єдність, бути відкритою до міжнародної співпраці та відстоювання національних інтересів. Різні підходи та висновки вчених часто сходяться на позиціях гострої необхідності посилення постійних аналітичних спроможностей і стратегічних пропозицій у цій царині.

Висновки. Проведене дослідження дискусій щодо етнополітичних процесів в Україні виявляє складність формування національної ідентичності і в історичній ретроспективі, і в постійній динаміці сучасного світу. Воно показує як багатоетапний розвиток етнополітики, так і сучасні виклики, пов'язані з інтеграцією національних меншин, впливом зовнішніх загроз, таких, як ідеологія «русского мира», а також із забезпеченням балансу між громадянськими цінностями та етнічними особливостями.

Український досвід етнополітики XX століття показав перехід від культурного відродження до централізованої асиміляції та русифікації в радянські часи, що викликало внутрішній опір і формувало регіональні відмінності. У період незалежності з 1991 року держава почала активно відроджувати національні цінності, враховуючи особливості різних етнічних груп, які є частиною українського суспільства. Значущою частиною сучасних етнополітичних дискусій є питання мовної та культурної політики, самоврядності громад, законодавчого забезпечення оголошених принципів демократичної етнополітики. В умовах зовнішньої агресії національна ідентичність українців, незалежно від етнічного походження, отримала нове, об'єднане значення, що є етапом стабілізації та розвитку українського суспільства на засадах спільних цінностей.

Перспективи подальших досліджень можуть зосередитися на глибшому аналізі ціннісних орієнтацій різних регіонів України, що допоможе краще визначити фактори, які сприяють або перешкоджають консолідації й розвитку національної ідентичності. Важливим є також дослідження впливу етнічної та мовної політики на соціальну згуртованість і політичну стабільність. Також необхідно розробити нові підходи до інтеграції національних меншин, які враховують їхні культурні та мовні потреби, сприяючи посиленню єдиної громадянської ідентичності. Порівняння українського досвіду з досвідом інших пострадянських держав у сфері етнополітики може бути корисним для адаптації ефективних моделей до українських умов. Подальші дослідження етнополітики в Україні можуть сприяти розбудові гармонійного, стабільного та соціально згуртованого суспільства, яке визнає цінність культурного різноманіття та зосереджене на спільних цілях розвитку.

Використані джерела:

1. Андерсон, Б. (2001). Уявлені спільноти: міркування щодо походження і поширення націоналізму. Київ: Критика. 271 с.

2. Антонюк, О. В. (1999). Етнополітика в Україні: історія та сучасний стан. *Український Історичний журнал*, (4), 15–28.

3. Варзар, І. М. (2012). Політолого-етнологічний сенсозміст «національної ідеї» в історіолого-релятивних аспектах. *Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 22.* [Відп. ред. О. В. Бабкіна]. Київ: Видавництво Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Вип. 7. С. 9–17.

4. Войналович, В. А. та ін. (2023). Етнополітика в Україні в умовах сучасних суспільнополітичних змін: реальний стан, виклики, перспективи: монографія. Київ: ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України.

5. Котигоренко, В. (2010). Етнополітика в Україні: загальне та регіональне як об'єкт і предмет наукового пізнання. *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*, (40).

6. Римаренко, С. (2021). Державна етнонаціональна політика України. Уявне та реальне. *Гілея: науковий вісник.* Київ: «Видавництво «Гілея», 2021. Вип. 164 (№ 8-9). С.102–105.

7. Akopian, V., Timashova, V. (2023). The Discourse of Humanism in the Context of the Civilizational Process in the 21st century. Philosophy and Cosmology. Vol. 30. S. 24–32.
8. Białobłocki, T. (2014). On the essence of subjectivity and subjectivation of national minorities in ethnopolitical process: theoretization on the background of events in Ukraine. Studium europy środkowej i wschodniej, 56–71. https://doi.org/10.59861/ansgk.2353-8392.2020.pp56-71.
9. Kulyk, V. (2023). What have we learned about ethnonational identities in Ukraine?. Nationalities papers, 1–16. https://doi.org/10.1017/nps.2023.41.
10. Zhurzhenko, T. (2014). A divided nation? Reconsidering the role of identity politics in the Ukraine crisis. Berliner Wissenschafts-Verlag, (89), 249–267.

References:

1. Anderson, B. (2001). Uiavleni spilnoty: mirkuvannia shchodo pokhodzhennia i poshyrennia natsionalizmu. Kyiv: Krytyka. 271 s.
2. Antoniuk, O. V. (1999). Etnopolityka v Ukraini: istoriia ta suchasnyi stan. Ukrainskyi Istorychnyi zhurnal, (4), 15–28.
3. Varzar, I. M. (2012). Politoloho-etnolohichnyi sensozmist "natsionalnoi idei" v istorioloho-reliatyvnykh aspektakh. Politychni nauky ta metodyka vykladannia sotsialno-politychnykh dystsyplin. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P.Drahomanova. Seriia 22. [Vidp. red. O.V.Babkina]. K.: Vydavnytstvo Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P.Drahomanova. Vypusk 7. S. 9-17.
4. Voinalovych, V. A. ta in. (2023). Etnopolityka v Ukraini v umovakh suchasnykh suspilnopolitychnykh zmin: realnyi stan, vyklyky, perspektyvy: monohrafiia. Kyiv: IPiEnD im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy.
5. Kotyhorenko, V. (2010). Etnopolityka v Ukraini: zahalne ta rehionalne yak ob'iekt i predmet naukovoho piznannia. Gileia: naukovyi visnyk. Zbirnyk naukovykh prats, (40).
6. Rymarenko, S. (2021). Derzhavna etnonatsionalna polityka Ukrainy. Uiavne ta realne. Hileia: naukovyi visnyk. K.: "Vydavnytstvo "Hileia", 2021. Vyp. 164 (No 8-9). S.102-105.
7. Akopian, V., Timashova, V. (2023). The Discourse of Humanism in the Context of the Civilizational Process in the 21st century. Philosophy and Cosmology. Vol. 30. S. 24-32.
8. Białobłocki, T. (2014). On the essence of subjectivity and subjectivation of national minorities in ethnopolitical process: theoretization on the background of events in Ukraine. Studium europy środkowej i wschodniej, 56–71. https://doi.org/10.59861/ansgk.2353-8392.2020.pp56-71.
9. Kulyk, V. (2023). What have we learned about ethnonational identities in Ukraine?. Nationalities papers, 1–16. https://doi.org/10.1017/nps.2023.41.
10. Zhurzhenko, T. (2014). A divided nation? Reconsidering the role of identity politics in the Ukraine crisis. Berliner Wissenschafts-Verlag, (89), 249–267.

Victoria Timashova,
doctor of political sciences, professor,
Ukrainian State University Mykhailo Drahomanov University

Ethno-Political Discussions in Ukraine of the XX-XXI Centuries: Traditions and Modernity

The article studies the issues of ethnic policy in Ukraine, in particular, focuses on the relevance of the integration of national minorities into the social life of the country. In the context of the political and social instability that periodically arises in Ukraine, the issue of ensuring equal rights for all citizens, regardless of their ethnic origin, remains critical. The relevance of the study is due to the need to form a stable national policy that would contribute to the harmonious coexistence of different ethnic groups, their cultural self-realization and preservation of identity, without violating national values and norms. The purpose of the work is to analyze modern approaches to ethnic policy in Ukraine, in particular methods and means aimed at integrating national minorities and ensuring their rights. The main objectives of the study are to identify and assess the key problems faced by Ukrainian ethno-policy, as well as to identify promising directions for its development. The results of the study demonstrate the ambiguity of the current state of ethnic policy in Ukraine: despite efforts to ensure the rights of minorities, there are problems with the implementation of effective policies that would ensure an adequate level of integration of national minorities into society. It has been found that although modern policies are aimed at protecting the rights of minorities, their practical implementation often faces socio-economic and cultural obstacles. This shows the need to further improve policies to take into account the needs of all ethnic groups and strengthen national unity. The conclusions indicate that ensuring the rights of national minorities is an important component of the democratic development of Ukraine, however, in order to achieve harmonious integration, it is necessary to pay more attention to the mechanisms for implementing adopted legislative norms. The author emphasize the importance of further scientific research in this area and the development of new, flexible approaches to ethnic policy that would allow taking into account the specifics of different ethnic groups and contribute to the preservation of social stability.

Key words: *ethno-politics, ethno-national relations, ethno-political discussions, ethnicity.*